

The Role of Corruption in Government Fragility in Iran (Case Study: Ninth and Tenth Governments)

Review:

Corruption is one of the most important vulnerabilities of countries that strongly affects the durability and consistency of government, the quality and manner of government and governance. When corruption in the state spreads, the relations between the government and the society or the state and the nation are shaken, the legitimacy of the state is weakened and its acceptance among its citizens decreases. Corruption occurs at the micro and macro levels. The former affects high levels of government and leaders to erode good governance, the rule of law, and economic stability, as well as the overall state of government, and fosters government fragility, while the latter affects bribery in exchanges for better services, benefits, or hiring friends. Related to reliable jobs. The purpose of this study was to identify the causes of government fragility and to understand the most important areas active in the field of corruption in the country and to investigate and find the reasons for the increase in corruption in Iran in the ninth and tenth governments and whether the conditions and characteristics of a fragile government in Iran are visible. And if approved, how much the fragility of the government has been affected by this issue. In writing the article, a descriptive-analytical method is used and the hypothesis of the article is that the increase of corruption in the studied periods; It has intensified the fragility of the government.

Keywords: government, corruption, government fragility, corruption perception index.

نقش فساد در شکنندگی دولت در ایران (مورد مطالعه: دولت‌های نهم و دهم)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۵/۱۲

عباس ایمان پور^۱حمید احمدی^۲مسعود مطلبی^۳**چکیده:**

فساد یکی از مهم‌ترین عوامل آسیب‌پذیری کشورهاست که بر دوام و قوام دولت، کیفیت و چگونگی حکومت و حکمرانی آنها به شدت تاثیر می‌گذارد. آنگاه که فساد در دولت گسترش یابد، مناسبات حکومت و جامعه یا دولت و ملت متزلزل می‌گردد، مشروعیت دولت تضعیف و مقبولیت آن در میان شهروندان کاهش می‌یابد. فساد در سطوح خرد و کلان اتفاق می‌افتد. اولی بر سطوح بالای حکومتی و رهبران در جهت فرسایش حکمرانی خوب، حاکمیت قانون و ثبات اقتصادی و نیز وضعیت کلی دولت اثر می‌گذارد و زمینه‌ساز شکنندگی دولت می‌شود، حال آنکه دومی، به پرداخت رشوه در مبادلات برای کسب خدمات بهتر، کسب مزایا یا استخدام دوستان در مشاغل قابل اعتماد مربوط می‌شود. هدف از این جستار، شناخت عوامل ایجاد شکنندگی دولت و فهم مهم‌ترین زمینه‌های فعال در حوزه فسادآوری در کشور و بررسی و ریشه‌یابی دلایل افزایش فساد در ایران در دولت‌های نهم و دهم بوده و اینکه آیا شرایط و شاخصه‌های یک دولت شکننده در ایران قابل مشاهده است و در صورت تایید، شکنندگی دولت چقدر از این موضوع تاثیر پذیرفته است. در نگارش مقاله از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده و فرضیه مقاله بر آن است که افزایش فساد در دوره‌های مورد مطالعه؛ باعث تشدید وضعیت شکنندگی دولت گردیده است. واژگان کلیدی: دولت، فساد، شکنندگی دولت، شاخص ادراک فساد.

^۱ دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران،

Naligolek@yahoo.com

^۲ استاد گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، Hahmadi@ut.ac.ir^۳ استادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، Mmtph2006@yahoo.com

ایران در یک چشم‌انداز تاریخی همواره با مساله فساد و پیامدهای آن بر دولت و ملت مواجه بوده و این امر بر وضعیت حکمرانی تاثیر مستقیمی داشته است. لذا فهم نقش فساد مهم‌ترین دغدغه نوشتار حاضر را شکل می‌دهد. در گام نخست از مقاله، شاخص درک فساد که توسط سازمان شفافیت بین‌المللی و به شکل سالانه ارائه می‌شود، زمینه را برای فهم میزان فساد به شکل آماری و مقایسه‌ای فراهم نموده و نیز گزارشی مقایسه‌ای از وضعیت فساد کشورهای مختلف را فراهم می‌کند. برای فهم وضعیت این دو دولت مورد بهره برداری قرار می‌دهیم. در گام دوم و در قالب شاخص شکنندگی دولت که توسط "بنیاد صلح" و مجله سیاست خارجی و در چارچوب مفهوم "دولت‌های شکننده" به شکل سالانه و از سال ۲۰۰۳ طرح گردیده است، وضعیت کلی و جایگاه و امتیاز کشور در این شاخص در دولت‌های نهم و دهم مورد مطالعه و استخراج آماری قرار می‌گیرد، پس از آن نقش فساد در وضعیت شکنندگی دولت و مولفه‌های آن مورد سنجش قرار می‌گیرد. سوال اصلی مقاله این است که «فساد چه نقشی در شکنندگی دولت در دولت‌های نهم و دهم داشته است؟»

۱. چارچوب مفهومی - نظری

۱-۱. شاخص درک فساد

شاخص درک فساد، وضعیت فساد کشورها را برحسب میزان فساد موجود در میان مقامات دولتی و سیاست‌مداران شان رتبه‌بندی می‌کند. این شاخص که هر ساله منتشر می‌شود، به وسیله معیارهای تعیین شده سازمان جهانی شفافیت بین‌الملل و دانشگاه پاسو در آلمان محاسبه می‌شود (Graf, 2005). به عبارت دیگر، این معیار، شاخصی است که رتبه‌ی فساد در بخش عمومی یک کشور را در میان سایر کشورهای جهان نشان می‌دهد. بدین شکل که، سازمان شفافیت بین‌المللی در ۱۸۰ کشور جهان دفتر داشته و گزارش‌های سالانه خود را بر پایه معیارهایی از جمله بررسی مدیریت دولتی در کشورها، شرایط دسترسی شهروندان به خدمات عمومی، ساختار حقوقی و قضایی حاکم در کشورها و موقعیت بخش خصوصی تهیه می‌کند (Charts, 2009). امتیازدهی به فساد در کشورها بر اساس این شاخص، ۰ تا ۱۰۰ است، کشور نزدیک به امتیاز صفر به شدت فاسد بوده و کشوری که امتیاز صد را کسب کند، بسیار تمیز و شفاف است (Transparency International, 2005).

۱-۲. شاخص دولت‌های شکننده

بنیاد صلح به همراه مجله سیاست خارجی از سال ۲۰۰۵، با همکاری هم فهرست سالانه‌ای تحت عنوان «شاخص دولت‌های شکننده» را منتشر کرده‌اند. این تحقیقات گسترده تلاش داشته تا با بررسی میلیون‌ها سند به همراه آمارها و ارقام مختلف به درک جامع از وضعیت دولت‌ها برسد و بر اساس امتیازی که در این تحلیل می‌گیرند مورد خوانش قرار گیرند تا میزان شکنندگی آن‌ها روشن شود. این نهاد تعریفی از این دولت‌ها نیز ارائه نموده است: دولتی که شکننده است، شماری شاخص دارد و چنین شکنندگی‌ای ممکن است خود به شیوه‌های گوناگونی باشد (FFP, 2015).

این گزارش ۱۲ متغیر را در تعریف خود گنجانده است که عبارتند از:

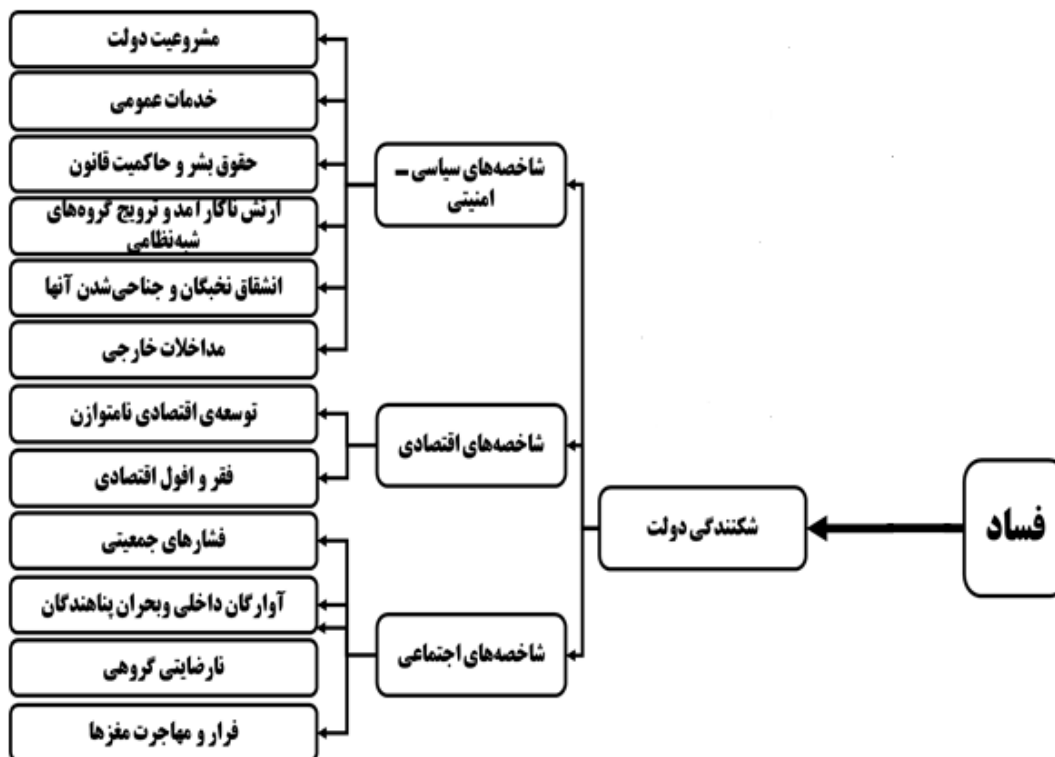
عوامل اجتماعی: فشار جمعیتی، سرگردانی گسترده‌ی آوارگان و بی‌خانمان‌های داخلی، نارضایتی‌های گروهی، و مهاجرت و فرار مغزها؛

عوامل اقتصادی: توسعه‌ی اقتصادی نامتوازن براساس تبعیض‌های گروهی و فقر - افول اقتصادی شدید؛

عوامل سیاسی — امنیتی: مشروعیت دولت، روند پیوسته‌ی بدتر شدن خدمات عمومی، نقض گسترده‌ی حقوق بشر و حاکمیت قانون، وجود ارتش‌های چریکی و ارتش‌های خصوصی و ناکارآمدی نیروهای نظامی، ظهور نخبگان جناحی‌شده و انشقاق آنها و مداخلات خارجی (FP and FFP, 2014).

مبنای امتیاز دهی در این شاخص به این شکل است، که در هر مولفه‌های شکل‌دهنده‌ی دولت‌های شکننده که در قسمت فوق ذکر شد، امتیاز ۰ تا ۱۰ در نظر گرفته شده است. هر دولت که به ۰ نزدیک باشد، در شاخص مذکور از وضعیت مطلوب و باثبات و ایمن برخوردار است و هر کشور که به ۱۰ نزدیک باشد، به وضعیت هشدار و قرمز نزدیک بوده و از وضعیت بی‌ثباتی و تهدید در شاخص مورد بحث رنج می‌برد (FFP, 2018).

حال به عنایت به الگوی نظری - مفهومی تلفیقی مورد استفاده در این بخش، نمودار کلی آن به شکل ذیل است:

۲. وضعیت دولت‌های نهم و دهم در شاخص درک فساد

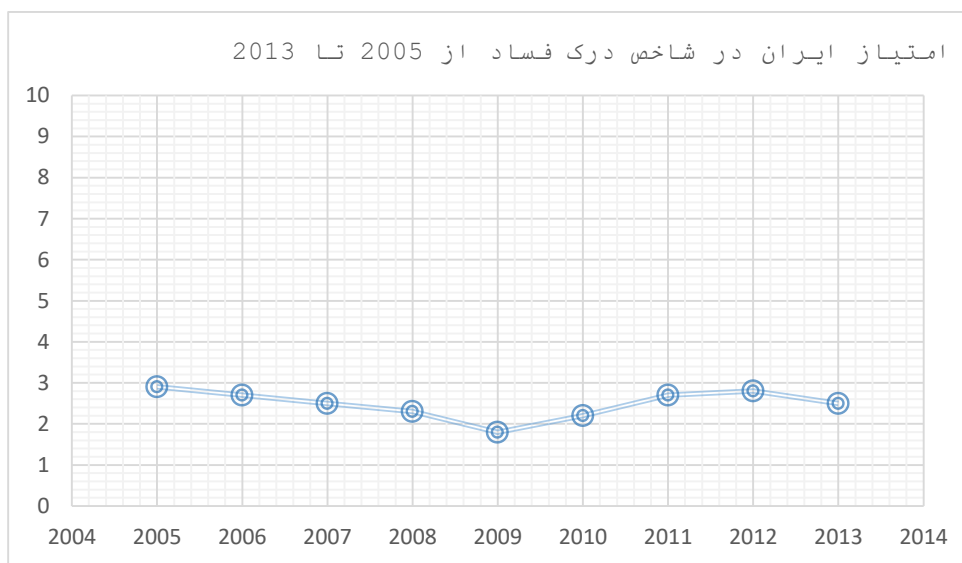
با عنایت به میلادی بودن تقویم بررسی وضعیت فساد در سازمان شفافیت بین‌المللی، مبنای بررسی در این نوشتار نیز بر اساس همان تقویم میلادی قرار گرفته و سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ را شامل می‌شود. در ادامه نیز اطلاعات سالانه‌ی دولت نهم و دهم از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳، منطبق با روند بررسی شاخص درک فساد مطرح خواهد شد.

در سال ۲۰۰۵، در این سال، ایران در میان ۱۵۹ کشور مورد بررسی در مکان ۹۳ قرار داشته و در امتیاز نیز به ۰ نزدیکتر بوده و امتیاز ۲/۹ را کسب نموده است که به معنای قرار گیری در وضعیت قرمز و هشدار در ترویج فساد در کشور است (Transparency International, 2005).

در سال ۲۰۰۶، وضعیت فساد ایران در شاخص مذکور با کسب جایگاه ۱۰۵ از میان ۱۶۳ کشور، فارغ از افزایش تعداد کشورها در تحلیل سال ۲۰۰۶، حکایت از سقوط ۱۷ پله‌ای کشور و بدتر شدن وضعیت فساد آن دارد. بر این اساس، امتیاز ایران نیز با سقوط حدود ۰/۲ نسبت به سال ۲۰۰۵ به ۲/۷ رسیده است. در نتیجه، ایران هم‌چنان یکی از کشورهای فساد جهان باقی مانده است (Transparency International B, 2006). در سال ۲۰۰۷، با بدتر شدن وضعیت فساد در کشور، ۲۶ پله سقوط نموده، و در جایگاه ۱۳۱، قرار گرفته است. شاید بخشی از این جایگاه به افزایش کشورهای مورد بررسی بازگردد، اما، در این سال با کاهش ۰/۲ در امتیاز کشور به سمت عدد ۰، و کسب امتیاز ۲/۵ بار دیگر شاهد تشدید وضعیت فساد در کشور هستیم (Transparency International B, 2007). در سال ۲۰۰۸، جایگاه ایران در میان کشورهای مورد بررسی در این سال عدد ۱۴۱ را نشان می‌دهد. لذا، با عنایت به تشابه تعداد کشورهای مورد بررسی در سال ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸، می‌توان گفت فساد در این سال نیز جان کشور را گرفته با ۱۰ پله سقوط به بدترین وضعیت از سال ۲۰۰۵ به این سو رسیده است. در عین حال، امتیاز کشور در این شاخص نیز با ۰/۲ افزایش به سمت عدد ۰ که به معنای شدت فساد است، به ۲/۳ رسیده است (Transparency International B, 2008). در سال ۲۰۰۹، جایگاه ایران در میان ۱۸۰ کشور مورد بررسی ۱۶۸ می‌باشد که ۲۷ پله سقوط نسبت به سال ۲۰۰۸ را نشان می‌دهد. امتیاز کشور نیز با ۰/۵ سقوط به ۱/۸ رسیده است که از وضعیت اسفبار فساد در کشور حکایت دارد (Transparency International B, 2009). در سال ۲۰۱۰، با بهبود ناچیز وضعیت و جایگاه کشور در این شاخص، شاهدیم که ایران با کسب امتیاز ۲/۲ به جایگاه ۱۴۶ در میان ۱۷۸ کشور مورد بررسی رسیده است. ناچیز بودن وضعیت بهبود جایگاه کشور، تاثیرچندانی در وضعیت فساد آن نداشته و هم‌چنان در میان کشورهای با وضعیت فساد بالا به حساب می‌آید. در این سال، کشورها به لحاظ منطقه‌ای نیز رده‌بندی شده‌اند و ایران در میان ۱۹ کشور خاورمیانه، با کسب جایگاه ۱۶، از بدترین وضعیت میان کشورهای منطقه نیز برخوردار است (Transparency International B, 2010). در سال ۲۰۱۱، ایران با کسب جایگاه ۱۲۰ از میان ۱۸۳ کشور مورد بررسی و با امتیاز ۲/۷ به نسبت سال ۲۰۱۰، شاهد ۲۶ پله کاهش فساد بوده است. البته با این امتیاز نیز، هنوز ایران از بدترین کشورهای جهان در حوزه فساد است و در کنار اتیوپی، گواتمالا، قزاقستان و مغولستان قرار دارد (Transparency International B, 2011). در سال ۲۰۱۲، شاخص درک فساد از سوی سازمان شفافیت بین‌المللی به لحاظ روشی تاحدودی تغییر می‌کند. بدین شکل که از این سال به بعد، امتیازدهی به کشورها از ۰ تا ۱۰۰ می‌باشد. رفتن به سمت عدد صفر به معنای فساد افزایش فساد و بازگشت به سمت ۱۰۰ به معنای تمیزی و شفافیت کشور است. بیش از نیمی از کشورهای

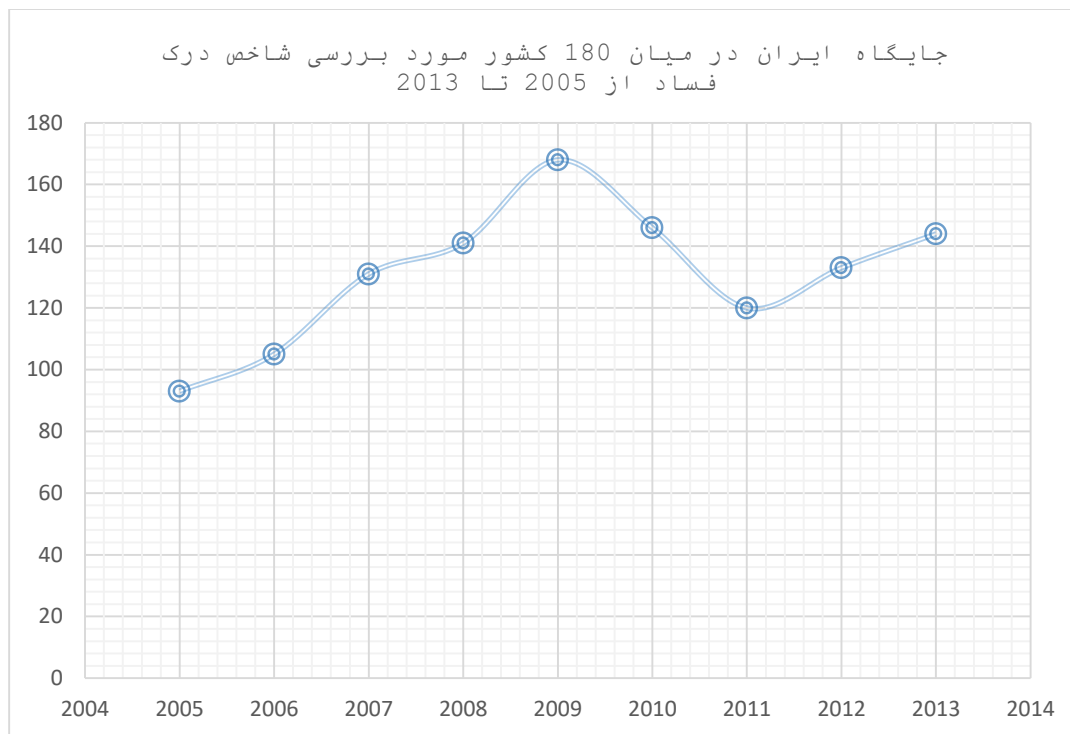
مورد بررسی در این سال، امتیاز زیر ۵۰ گرفته‌اند. در این سال، ۱۷۴ کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند و ایران در میان این ۱۷۴ کشور، با سقوط ۱۳ پله‌ای نسبت به سال ۲۰۱۱، به جایگاه ۱۳۳ رسیده و از منظر امتیاز دهی از ۰ تا ۱۰۰ دارای امتیاز ۲۸ می‌باشد که جزو ۵۰ درصد کشورهای فاسد در جهان قرار دارد. در عین حال، ایران در کنار گینه، هندوراس و قزاقستان قرار داشته است (Transparency International, 2012). در سال ۲۰۱۳، کشور ایران در شاخص امسال دارای جایگاه ۱۴۴ در میان ۱۷۷ کشور مورد بررسی بوده است. این نشان از سقوط دوباره کشور در جایگاه فساد نسبت به سال قبل به اندازه ۱۱ پله دارد. به‌لحاظ امتیاز نیز، ایران دارای امتیاز ۲۵ از ۱۰۰ می‌باشد که نشان از وضعیت ناگوار کشور دارد (Transparency International, 2013).

حال با عنایت با آنچه در بالا آمد، شاهدیم که وضعیت کشور در حوزه‌ی فساد در سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ که همان سال‌های ریاست جمهوری دولت‌های نهم و دهم محمود احمدی‌نژاد است، نشان از میزان گسترده فساد دارد. در نتیجه، در همه‌ی این سال‌ها، کشور از وضعیتی بهتر از امتیاز ۲/۸ برخوردار نبوده است. بهترین جایگاه کشور در همه‌ی سال‌ها هم به همان ۲۰۰۵ بازمی‌گردد که جایگاه ۹۳ را دارا بود. بدترین جایگاه کشور نیز به سال ۲۰۰۹ بازمی‌گردد که درای جایگاه ۱۶۸ بوده است. دو نمودار بعدی خلاصه‌ای از آمارهای پیشین است.

منبع: آمارهای سازمان شفافیت بین‌المللی از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳

نمودار دوم نیز مربوط به جایگاه ایران در میان ۱۸۰ کشور مورد بررسی شاخص درک فساد از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ یعنی دوران ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد در دولت‌های نهم و دهم ایران است.

منبع: آمارهای سازمان شفافیت بین‌المللی از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳

۳. وضعیت دولت‌های نهم و دهم در شاخص دولت‌های شکننده

در بخش حاضر، تلاش بر بررسی وضعیت شکنندگی دولت به شکل سالیانه در چارچوب شاخص دولت‌های شکننده است. لازم به ذکر است به علت عدم وجود آمارهای عددی و کشوری در سال ۲۰۰۵ در بنیاد صلح، شاخص دولت‌های شکننده از ۲۰۰۶ به این سو را شامل می‌شود. لذا، تحلیل و آمادگی بخش حاضر نیز از سال ۲۰۰۶ شروع می‌شود. به این دلیل که آمارها اگرچه از ۲۰۰۵ به این سو شروع می‌شود، اما نسخه‌ی منتشر شده از سوی این بنیاد که هر ساله منتشر می‌شود، از ۲۰۰۶ به این سو را شامل می‌شود.

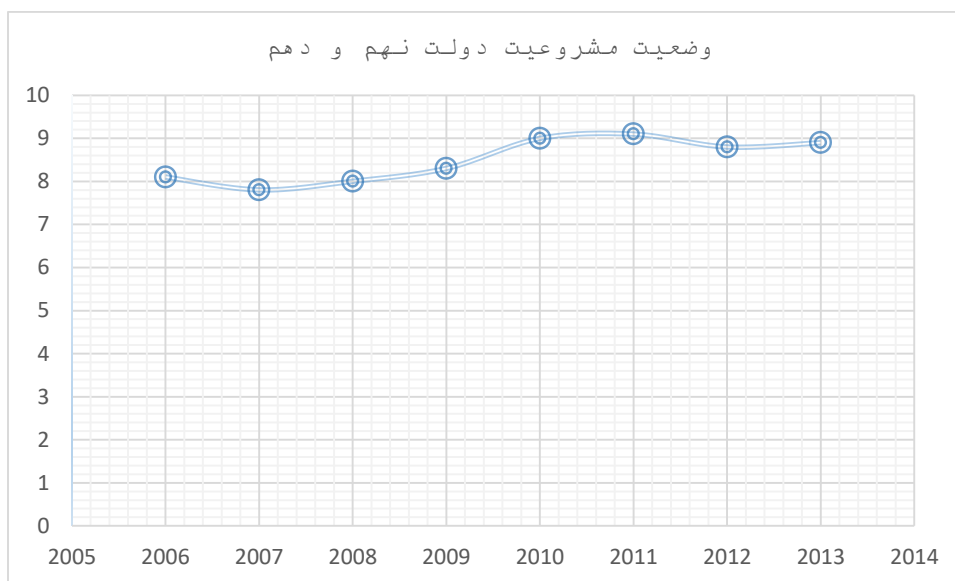
۳-۱. عوامل سیاسی - امنیتی

۳-۱-۱. وضعیت مشروعیت دولت^۲

مشروعیت دولت، ارتباط مستقیمی با فساد دارد. آنگاه که فساد سیاسی در دولت گسترش یابد، قرارداد اجتماعی دولت زیر سوال رفته و مستقیماً آن را تضعیف می‌نماید. این شاخص بر کارایی دولت، مشارکت سیاسی و فرآیندهای انتخاباتی تاثیر گذاشته و با عواملی از قبیل فساد، حکمرانی موثر، مشارکت سیاسی، فرایند انتخابات و گزینش، سطح دموکراسی، اقتصاد پنهان، تجارت مواد مخدر، تظاهرات و اعتراضات، مبارزه قدرت و سایر موارد اندازه‌گیری می‌شود (ملهم از FFP, 2016).

^۲ State Legitimacy

در حوزه‌ی مشروعیت دولت، امتیازهایی که ایران به ترتیب سال کسب نموده به این شرح است: در سال ۲۰۰۶ ایران با کسب امتیاز ۸/۱ در وضعیت وخیم و هشدار قرار داشته است. در سال ۲۰۰۷ با کاهش ناچیز امتیاز کشور در وضعیت شکنندگی دولت در این شاخص امتیاز ۷/۸ را از ۱۰ کسب نموده است و هم‌چنان در وضعیت هشدار قرار داشته است. در سال ۲۰۰۸ به امتیاز ۸ با افزایش ۰/۲ نسبت به سال پیش رسیده است. در سال ۲۰۰۹ نیز وضعیت امتیاز کشور در شاخص مشروعیت دولت عدد ۸/۳ را نشان می‌دهد که بدترین امتیاز از ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ می‌باشد. در سال ۲۰۱۰ نیز به کسب امتیاز ۹ نایل آمده که از وضعیت وخیم مشروعیت دولت در این سال خبر می‌دهد که هم‌زمان با تنش داخلی بر سر انتخابات بحث‌برانگیز سال ۱۳۸۸ و اعتراضات سراسری علیه دولت در این سال نیز بازمی‌گردد. در سال ۲۰۱۱ نیز با تداوم وضعیت بحران بازمانده از سال پیش، ایران به اوج وضعیت بحران خود در این شاخص در سال‌های مورد بررسی رسیده و امتیاز ۹/۱ را کسب نموده است. در سال ۲۰۱۲ نیز امتیاز کشور عدد ۸/۸ را نشان می‌دهد و در سال ۲۰۱۳ نیز امتیاز ۸/۹ را کسب نموده است (FFP, 2006 - 2013). نمودار این شاخص به شکل ذیل است:

منبع: (ملهم از ۲۰۰۶ - ۲۰۱۳ FFP)

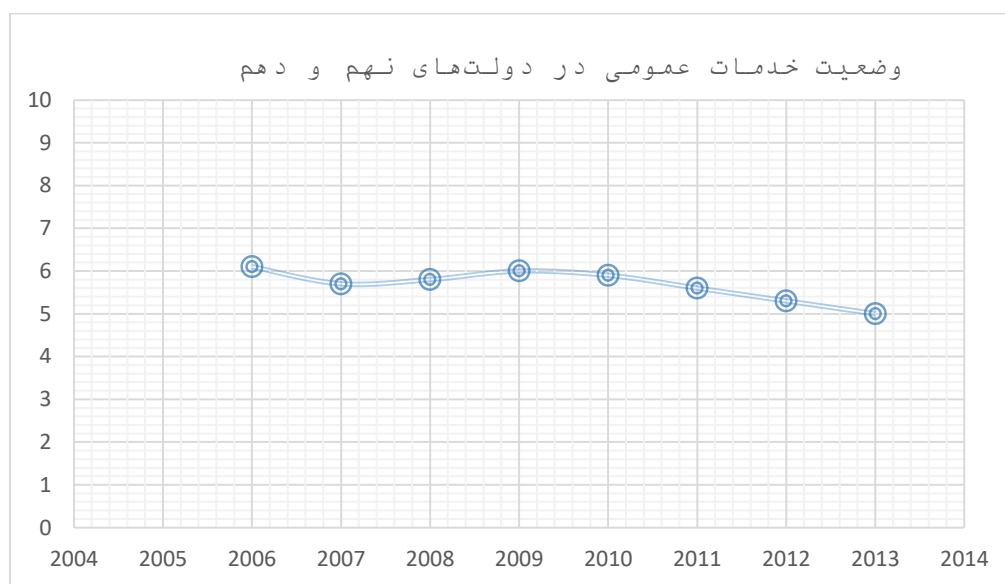
۳-۱-۲. خدمات عمومی^۲

به لحاظ تعریف مفهومی، این شاخص با تدارک آموزش، سوادآموزی، آب و تاسیسات بهداشتی مرتبط با آن، زیرساخت‌ها، کیفیت مراقبت‌های بهداشتی، ارتباطات تلفنی، دسترسی به شبکه‌ی اینترنت، انرژی مطمئن و جاده‌ها و ... مرتبط است. در عین حال، ارائه خدمات عمومی از قبیل آموزش، حمل و نقل، آب و فاضلاب و ... از نقش‌های کلیدی دولت‌هاست و در این شاخص از مولفه‌هایی از قبیل وضعیت انتظامات پلیسی، اقدامات جنایتکارانه، تامین آموزش،

^۲ Public Services

بیسوادی، آب و فاضلاب، زیرساخت‌ها، کیفیت بهداشت، ارتباطات، دسترسی به اینترنت، دسترسی به انرژی، خطوط حمل‌ونقل و غیره استفاده می‌شود (ملهم از FFP, 2015).

با توجه به شاخص خدمات عمومی در آمارهای دولت‌های شکننده در بنیاد صلح، وضعیت دولت‌های نهم و دهم، در این فاکتور به این قرار است: در سال ۲۰۰۶ ایران در وضعیت خدمات عمومی شاخص دولت‌های شکننده امتیاز ۶/۱ را به دست آورده است. در سال ۲۰۰۷ به امتیازی بهتر از سال قبل و عدد ۵/۷ نایل آمده است. امتیاز کشور در سال ۲۰۰۸ ۵/۸ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۹ امتیاز ۶ را کسب نموده و در سال ۲۰۱۰ امتیاز ۵/۹ را به دست آورده است. امتیاز کشور در سال ۲۰۱۱ عدد ۵/۶ را نشان می‌دهد و در سال ۲۰۱۲ به امتیاز ۵/۳ نایل آمده و در سال ۲۰۱۳ نیز با کسب جایگاه میانه، بهترین امتیاز سال‌های مورد مطالعه را به عدد ۵ به دست آورده است (FFP, 2006 - 2013). لذا می‌توان گفت که جایگاه کشور در این شاخص به طور کلی از وضعیت میانه‌ای حکایت دارد و نمودار آن به شرح ذیل است:

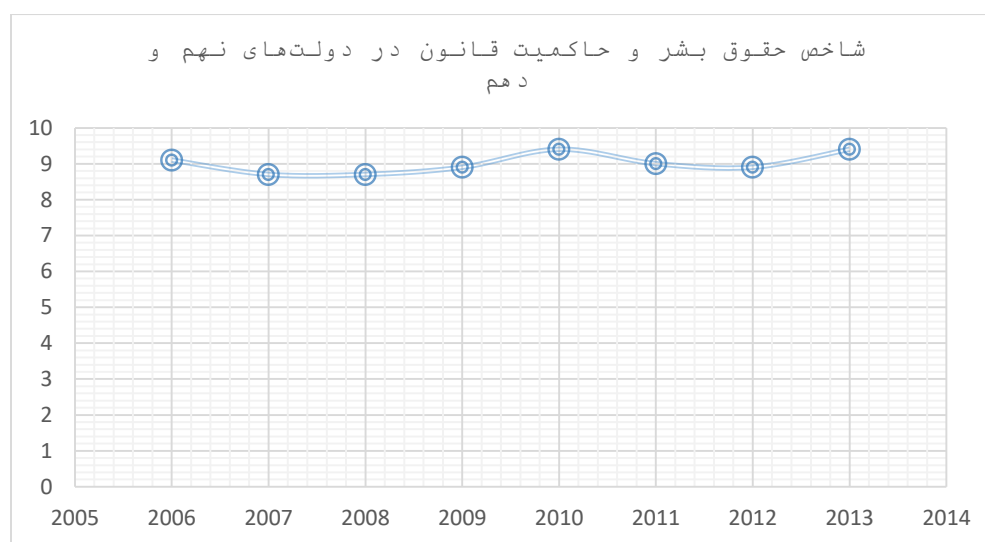
منبع: (ملهم از FFP, 2006 - 2013)

۳-۱-۳. حقوق بشر و حاکمیت قانون^۴

وقتی حقوق بشر نقض شود و یا به‌طور ناموزون مورد حمایت قرار گیرد، دولت در مسئولیت نهایی خود ناکام است و شکننده می‌شود. در این گزارش این شاخص با مولفه‌هایی از قبیل آزادی مطبوعات، آزادی مدنی، آزادی‌های سیاسی، تجارت انسان، زندانیان سیاسی، محبوسین، آزار و اذیت فرقه‌های مذهبی، شکنجه و اعدام ارزیابی می‌شود (FFP, 2017). با توجه به شاخص حقوق بشر و حاکمیت قانون در بنیاد صلح و طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۳ وضعیت ایران در دولت‌های نهم و دهم به این شرح بوده است: در سال ۲۰۰۶ امتیاز کشور ۹/۱ بوده است. به عنوان اولین سال مورد

^۴ Human Rights and Rule of Law

بررسی، این امتیاز نشان از وضعیت بحرانی حاکمیت قانون و شکنندگی دولت در آن سال در کشور ایران دارد. در سال ۲۰۰۷، وضعیت شکنندگی کشور در بنیاد صلح و شاخص دولت‌های شکننده امتیاز ۸/۷ را نشان می‌دهد که مطلوب‌تر از سال ۲۰۰۶ است. در سال ۲۰۰۸ نیز همین امتیاز برای کشور به دست آمده و دوباره ۸/۷ می‌باشد. در سال ۲۰۰۹، امتیاز در نظر گرفته شده برای ایران ۸/۹ می‌باشد که هم‌زمان با انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ است. پیامدهای این انتخابات بر وضعیت حقوق بشری کشور در سال ۲۰۱۰ خود را نشان می‌دهد و بدترین امتیاز را برای کشور با عدد ۹/۴ به بار آورده است. در سال ۲۰۱۱ نیز با آرام‌تر شدن وضعیت متشنج کشور امتیاز حقوق بشری و حاکمیت قانون در شاخص دولت‌های شکننده به ۹ می‌رسد. این امتیاز در سال ۲۰۱۲ عدد ۸/۹ و در سال پایانی دولت دهم که با طرح گفت‌وگو اعتدال‌گرایی و نقد وضعیت حقوق بشری دولت دهم همراه است، امتیاز ۹/۴ را برای کشور به بار می‌آورد (FFP, 2006 - 2013). نمودار مستخرج به شرح ذیل است:

منبع: (ملهم از 2006 - 2013 FFP)

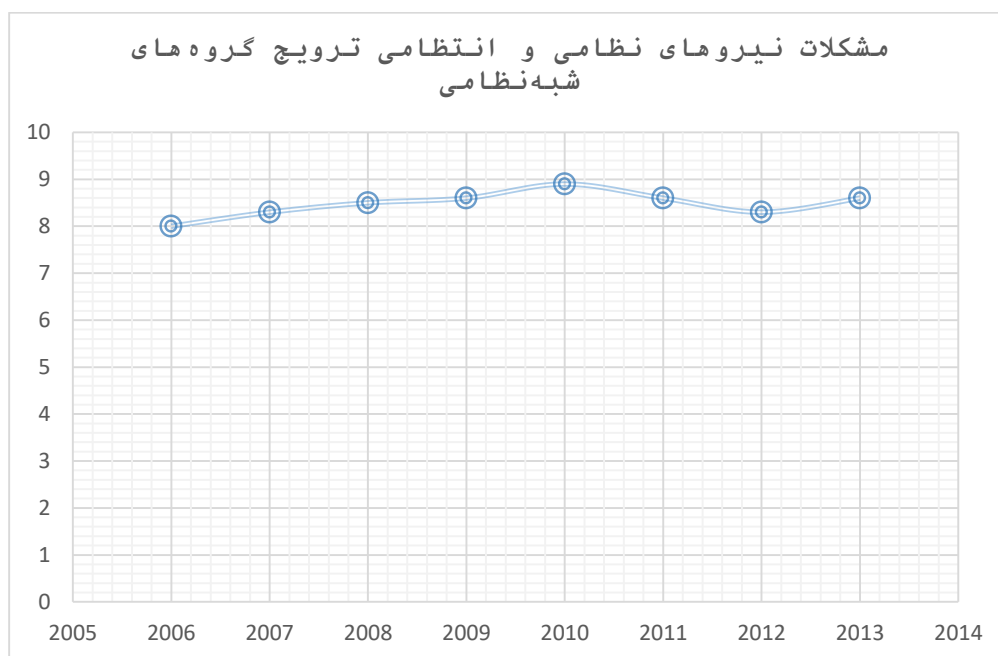
۳-۱-۴. مشکلات نیروهای نظامی و انتظامی ترویج گروه‌های شبه‌نظامی^۵

ارتش و نیروهای نظامی و انتظامی در ساختار اجتماعی وظیفه‌ی تامین امنیت شهروندان را برعهده دارد. تجهیزات نظامی باید در انحصار نیروهای قانونی باشد. آن‌گاه که گروه‌های رقیب و شبه‌نظامی و نیروهای امنیتی خصوصی با دسترسی به این تجهیزات به شکلی غیرقانونی آن‌ها را علیه دیگران به کار برده و ناامنی را در جامعه ترویج دهند، قرارداد اجتماعی دولت با شهروندان برای تدارک و تامین امنیت آنان با شکست مواجه خواهد شد. در این وضعیت باید منتظر کارآمدی نیروهای نظامی و انتظامی در رتق و فتق امور باشیم. نیروهای نظامی مادامی که دچار فساد، چند دستگی، عدم انسجام و ناتوانی و بی‌میلی در مقابله با دشمن یا مهاجمان شوند و در مواقع حساس از تامین امنیت شهروندان ناتوان شوند، یا خود به ابزاری برای سرکوب آنها بدل شوند، ناکارآمدی خود را نشان می‌دهند. در شاخص شکنندگی این متغیر با استفاده از عواملی از قبیل سستیزه‌های داخلی، تکثیر سلاح‌های سبک، شورش و اعتراض،

^۵ Security Apparatus

مرگ‌ومیر ناشی از تنازعات، کودتای نظامی، شورش، نظامی‌گری، بمب‌گذاری و زندانیان سیاسی اندازه‌گیری می‌شود (ملهم از FFP, 2014). لذا، جایگاه کشور در این شاخص مبتنی بر حوادث داخلی از قبیل بمب‌گذاری و عملیات‌های تروریستی گروه‌های مخالف و معاند علیه کشور نیز می‌شود.

امتیازهای کشور در سال‌های مورد بررسی به ترتیب در سال ۲۰۰۶ عدد ۸ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۷ این امتیاز به عدد ۸/۳ می‌رسد و در سال ۲۰۰۸ عدد ۸/۵ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۹ امتیاز کشور عدد ۸/۶ را نشان داده و در سال ۲۰۱۰ نیز عدد ۸/۹ را به نمایش می‌گذارد. در سال ۲۰۱۱ امتیاز کشور به ۸/۶ کاهش یافته و در سال ۲۰۱۲ به ۸/۳ می‌رسد و در نهایت سال ۲۰۱۳ نیز امتیاز ۸/۶ را نشان می‌دهد (FFP, 2006 - 2013). نمودار خطی شاخص مذکور به قرار ذیل است:

منبع: (ملهم از FFP, 2006 - 2013)

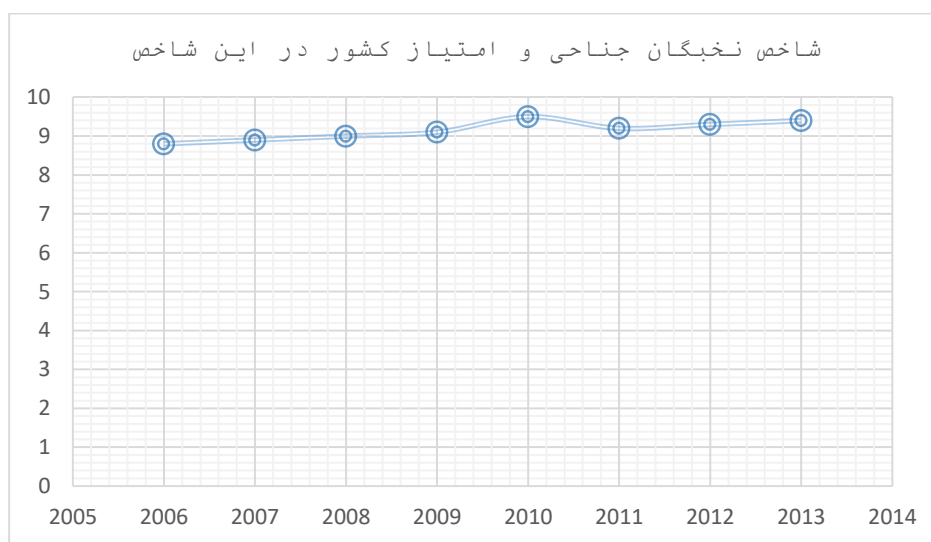
۳-۱-۵. انشقاق نخبگان و جناحی شدن آنها (عدم وجود تشکیلات نخبگی ملی)^۶

برآوردن منافع ملی، هیچ تضادی با منافع محلی و منطقه‌ای یک نخبه ندارد، اما جناحی کردن منافع و نیل به برآوردن منافع جناح، منطقه و گروه قومی یا قبیله‌ای خود و اولویت دادن آن بر منافع ملی و نه قرارداد آن‌ها در طول منافع ملی، خطرناک است. در این صورت، نخبه درگیر منافع محلی و منطقه‌ای خود حتی با فداکردن منافع ملی می‌شود. زمانی که رهبران ملی و محلی به دلیل بن‌بست و تنازعات مختلف از دستیابی به توافق سیاسی باز می‌مانند، این مساله منجر به تضعیف قراردادهای اجتماعی می‌شود. این شاخص از طریق عواملی از قبیل جنگ قدرت، انتخابات نمایشی و تقلب در

^۶ Factionalized Elites

آن، رقابت‌های سیاسی آسیب‌زا برای منافع ملی، موازی‌سازی منافع محلی، جناحی، منطقه‌ای و قومی — قبيله‌ای با منافع ملی و سایر عوامل اندازه‌گیری می‌شود (FFP, 2019).

در شاخص نخبگان جناحی دولت‌های شکننده وضعیت کشور در سال‌های مورد بررسی به شرح ذیل است: در سال ۲۰۰۶ امتیاز کشور ۸/۸ بوده، در سال ۲۰۰۷ نیز ۸/۹ می‌باشد. امتیاز کشور در سال ۲۰۰۸ عدد ۹ را نشان می‌دهد و در سال ۲۰۰۹ امتیاز کشور در شاخص نخبگان جناحی به ۹/۱ رسیده است. در سال ۲۰۱۰، این شاخص امتیاز عدد ۹/۵ را برای کشور نشان می‌دهد و در سال ۲۰۱۱ به ۹/۲ رسیده است. در سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ نیز به ترتیب امتیاز ۹/۳ و ۹/۴ برای کشور ثبت شده است (FFP, 2006 - 2013). نمودار این شاخص نیز به شرح ذیل است:

منبع: (ملهم از 2006 - 2013 FFP)

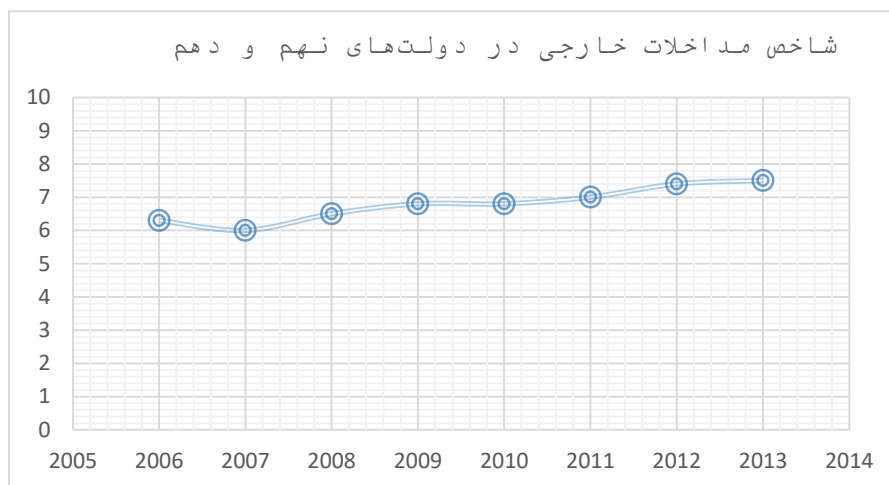
۳-۱-۶. مداخلات خارجی^۷

در تعریف بنیاد صلح آمده است «وقتی دولت نتواند به تعهدات بین‌المللی یا داخلی خود عمل کند، بازیگران خارجی ممکن است برای ارائه خدمات یا دستکاری در امور داخلی مداخله کنند». برای اندازه‌گیری این شاخص از عواملی از قبیل مساعدت‌های خارجی، حضور صلح بانان بین‌المللی، حضور ماموران سازمان ملل، مداخلات نظامی خارجی، تحریم، رتبه‌بندی اعتباری و غیره استفاده می‌شود (FFP, 2015). این مداخله گاهاً با ورود مستقیم یک یا چند بازیگر خارجی به داخل دولت انجام می‌شود که نمونه‌ی بارز کنونی آن در خاورمیانه، عراق، افغانستان، سوریه و یمن هستند. این مدل مداخلات با تحریک مردم به اعتراض و شورش و منازعه با دولت و حکومت نیز همراه است (Ibid) و در قالب مداخلات خارجی می‌گنجد و می‌تواند بر شکنندگی دولت در شرایط مختلف تاثیر بگذارد.

با عنایت به این، وضعیت کشور در شاخص مذکور در دولت‌های نهم و دهم به این صورت است که در سال ۲۰۰۶ امتیاز ۶/۳ برای ایران در ابتدای دولت نهم به دست آمده است. در سال ۲۰۰۷ نیز امتیاز ۶ حاصل مداخلات خارجی

^۷ External Intervention

برای کشور بوده است. در سال ۲۰۰۸ به ۶/۵ رسیده است و در سال ۲۰۰۹ که همزمان به مداخلات خارجی غیر مستقیم آمریکا و اروپا برای به افراط‌کشاندن اعتراضات ۱۳۸۸، شاهد افزایش امتیاز مذکور برای کشور به ۶/۸ هستیم. در سال ۲۰۱۰ نیز امتیاز شاهد تکرار امتیاز ۲۰۰۹ بوده و در سال ۲۰۱۱ عدد ۷ به دست آمده است. وضعیت مداخلات خارجی در سال ۲۰۱۲ نیز عدد ۷/۴ و در سال ۲۰۱۳ نیز ۷/۵ به دست آمده است (FFP, 2006 - 2013). نمودار این شاخص به شکل ذیل می‌باشد:

منبع: (ملهم از FFP, 2006 - 2013)

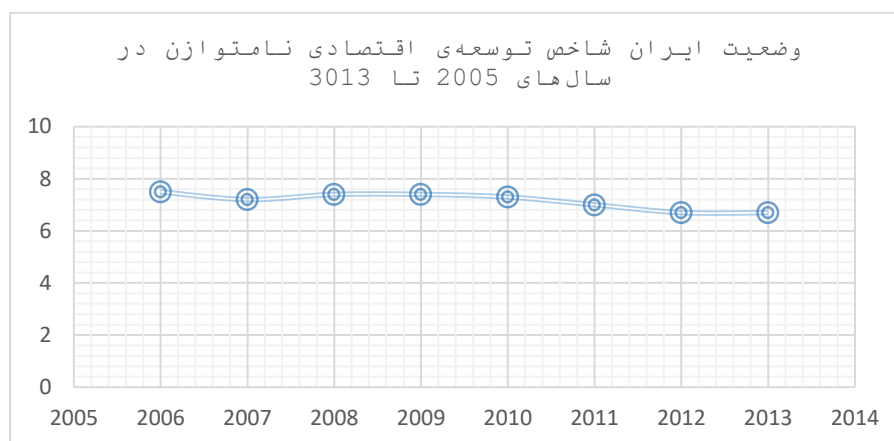
۲-۳. عوامل اقتصادی

۳-۲-۱. توسعه اقتصادی نامتوازن^۱

توسعه اقتصادی نامتوازن در یک کشور به معنای نابرابری در توسعه اقتصادی بخش‌های مختلف، میان گروه‌ها و جناح‌های مختلف و مناطق گوناگون در یک کشور است. بدین معنی که جهت‌گیری دولت به یک جناح یا جریان قومی و مذهبی یا گروه خاص یا حزب خاص، موجبات بهره‌مندی و توسعه اقتصادی آن‌ها و عدم بهره‌مندی و توسعه دیگران می‌شود. مولفه‌های شکل‌دهنده به این شاخص عبارت‌اند از شاخص جینی، سهم درآمد ۱۰ درصد بالاترین، سهم درآمد ۱۰ درصد پایین‌ترین، پراکندگی خدمات روستای در مقابل شهری، دسترسی به خدمات مترقی و جمعیت زاغه‌نشین است (ملهم از FFP, 2015). با عنایت به این، وضعیت ایران در توسعه اقتصادی نامتوازن در سال‌های مورد مطالعه به این شرح است: در سال ۲۰۰۶ امتیاز کشور ۷/۵ بوده است که به‌عنوان اولین سال مورد مطالعه از وضعیت نامطلوب توسعه اقتصادی کشور و عدم توازن اقتصادی در این سال حکایت دارد. در سال ۲۰۰۷ امتیاز کشور با کاهش ۰/۳ درصدی به ۷/۲ رسیده و در سال ۲۰۰۸ در میانه‌ی دو سال پیشین با امتیاز ۷/۴ قرار داشته است. در سال ۲۰۰۹ وضعیت توسعه اقتصادی نامتوازن کشور نیز عدد ۷/۴ را نشان می‌دهد که همان رتبه‌ی سال ۲۰۰۸ را تکرار نموده است. در سال ۲۰۱۰ امتیاز ۷/۳ و در سال ۲۰۱۱ نیز امتیاز ۷ به دست آمده که امتیاز سال ۲۰۱۱، بهترین

^۱ Uneven Economic Development

امتیاز کشور نسبت به سال‌های پیشین است. در سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ نیز ۶/۷ به دست آمده که از بهبود وضعیت در این دو سال نسبت به قبل حکایت دارد (FFP, 2006 - 2013). حال نمودار این شاخص به شکل ذیل است:

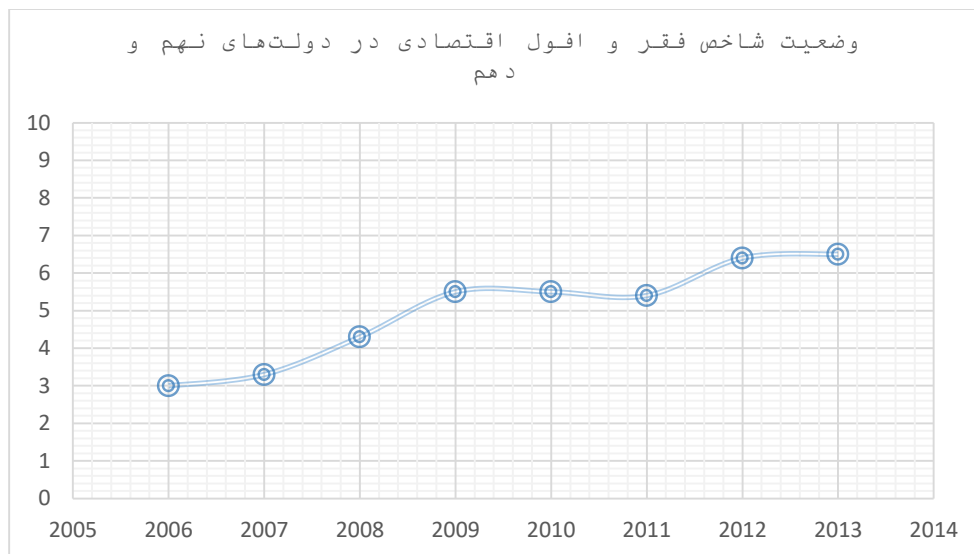

منبع: (ملهم از ۲۰۰۶ - ۲۰۱۳ FFP)

۲-۲-۳. فقر و افول اقتصادی شدید^۹

یکی دیگر از شاخص‌های اقتصادی مورد نظر در زمینه‌ی شکنندگی دولت در بخش اقتصادی، فقر و افول اقتصادی شدید است. افول اقتصادی شدید به معنای بی‌کاری، میزان نیروی جوان غیرشاغل، سرانه‌ی تولید ناخالص داخلی ضعیف، فقر و آوارگی بالا و تورم شدید است که با نگاهی به آن‌ها دید روشنی از وضعیت دولت را در این شاخص به دست می‌دهد. این مساله با عواملی از قبیل کسری بودجه، بدهی دولت، بیکاری، جوانان، قدرت خرید، سرانه تولید ناخالص داخلی، رشد اقتصادی، تورم و مواردی از این قبیل اندازه‌گیری می‌شود (ملهم از ۲۰۱۵ FFP). با عنایت به این، در سال ۲۰۰۶ وضعیت فقر و افول اقتصادی ایران در این سال امتیاز ۳ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۷ این شاخص عدد ۳/۳ را نمایش می‌دهد. در سال ۲۰۰۸ نیز به میزان ۴/۳ افزایش یافته است. در سال ۲۰۰۹ نیز امتیاز ۵/۵ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۱۰ همین امتیاز سال ۲۰۰۹ تکرار شده است. در سال ۲۰۱۱ با کاهش بسیار ناچیز به ۵/۴ رسیده و در سال ۲۰۱۲ با افزایش یک‌باره به ۶/۴ رسیده است. در نهایت نیز در سال ۲۰۱۳ به میزان ۶/۵ رسیده است (FFP, 2006 - 2013). با عنایت به این، می‌توان گفت در طول دوران ریاست جمهوری احمدی‌نژاد یا دولت‌های نهم و دهم، شاهد تشدید فقر و افول اقتصادی شدید کشور در شاخص‌های بی‌کاری، میزان نیروی جوان غیرشاغل، سرانه‌ی تولید ناخالص داخلی ضعیف، فقر و آوارگی بالا و تورم شدید به شکل سالیانه هستیم که برخلاف درآمدهای دولت و نیز شعارهای عدالت‌محوری آن است. نمودار این شاخص در ذیل آمده است:

^۹ Poverty and Economic Decline

منبع: (ملهم از 2006 - 2013، FFP)

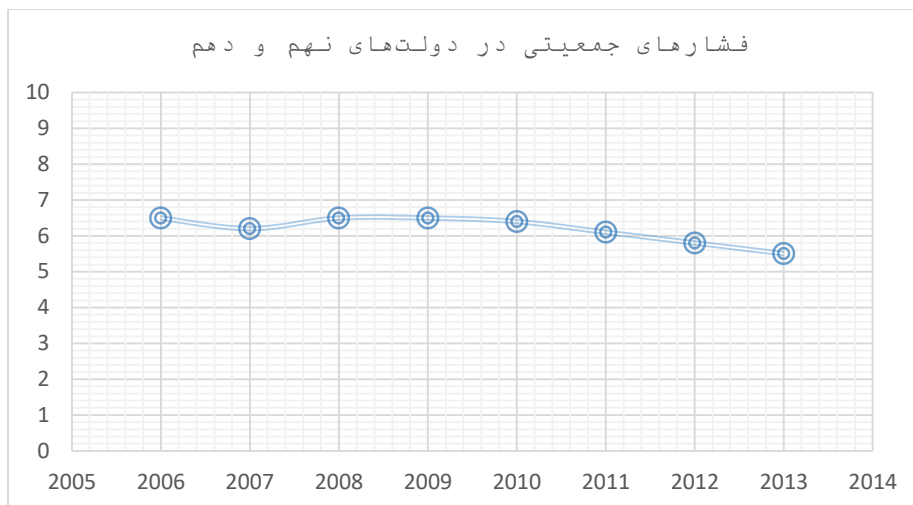
۳-۳. عوامل اجتماعی

۳-۳-۱. فشار جمعیتی^{۱۰}

فشارها بر روی جمعیت متفاوت است و می‌تواند اموری مانند مواجهه با بیماری‌ها و بلایای طبیعی چون سیل، زلزله، طوفان و مشکلات محیط زیستی، آلودگی، کمبود غذا، سوء تغذیه، کمبود آب، رشد جمعیت، افزایش جمعیت جوان، مرگ‌ومیر و موارد مشابه را شامل شود. اما، مساله‌ی اصلی نحوی مواجهه‌ی دولت با این مساله در حفاظت از شهروندان و وجود یا عدم وجود ظرفیت و اراده برای مقابله با این بحران‌هاست (FFP, 2015).

امتیاز سالانه‌ی دولت‌های نهم و دهم در بنیاد صلح و شاخص فشار جمعیتی به این شرح است: در سال ۲۰۰۶ امتیاز ایران ۶/۵ بوده و در سال ۲۰۰۷ نیز امتیاز ۶/۲ برای کشور به دست آمده است. در سال ۲۰۰۸ با بازگشت به وضعیت ۲۰۰۶ امتیاز ۶/۵ تکرار شده است. در سال ۲۰۰۹ نیز امتیاز ۶/۵ تکرار شده، اما، روندی تدریجی از کاهش امتیاز کشور به ۶/۴ در سال ۲۰۱۰، و ۶/۱ در سال ۲۰۱۱ حکایت دارد و با تداوم این وضعیت شاهد کاهش آن به امتیاز ۵/۸ در سال ۲۰۱۲ بوده و در سال آتی یعنی ۲۰۱۳ نیز به ۵/۵ رسیده است (FFP, 2006 - 2013). این شاخص، در میان فاکتورهای پیشین، تنها موردی است که از یک روند کاهشی هرچند ناچیز در دولت‌های نهم و دهم حکایت دارد که کشور را از وضعیت شکنندگی زیاد به سمت میانه بازگردانده است. نمودار خطی این وضعیت به شکل ذیل است:

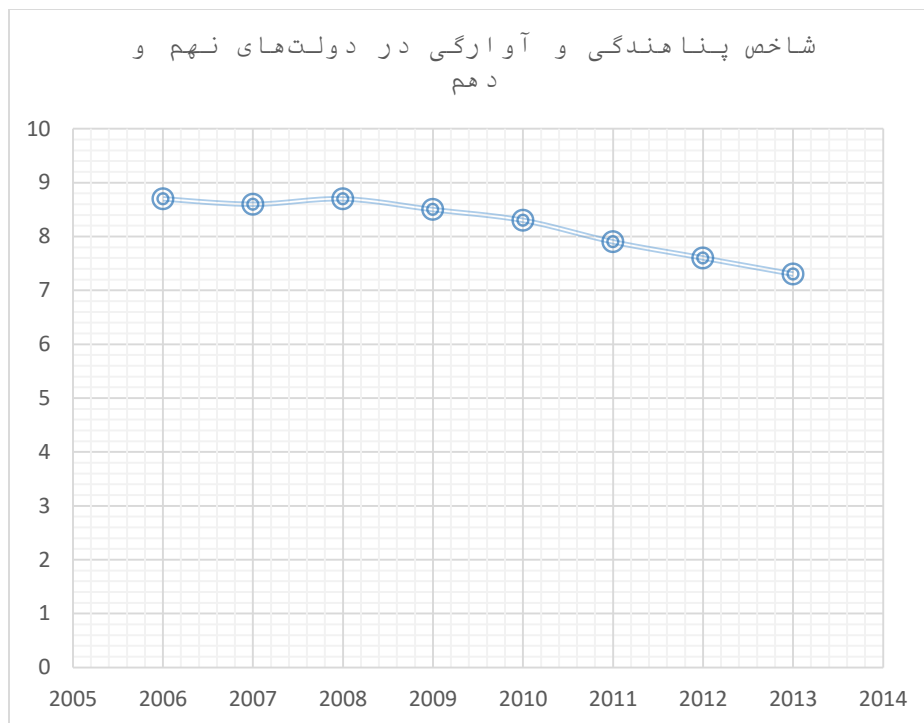
^{۱۰} Demographic Pressures

منبع: (ملهم از FFP, 2006 - 2013)

۳-۳-۲. بحران آوارگان و پناهندگان^{۱۱}

در این شاخص وضعیت کشور را می‌توان به این شکل دید: در سال ۲۰۰۶ کشور ایران شاهد امتیاز ۸/۷ بوده و در سال ۲۰۰۷ امتیاز ۸/۶ را دریافت کرده است. در سال ۲۰۰۸ نیز امتیاز ۸/۷ و در سال ۲۰۰۹ امتیاز ۸/۵ را به دست آورده است. در سال ۲۰۱۰ امتیاز کشور در این شاخص، عدد ۸/۳ را نشان می‌دهد و در سال ۲۰۱۱ نیز عدد ۷/۹ را ثبت کرده است. وضعیت کشور در شاخص آوارگی و پناهندگی در سال ۲۰۱۲ نیز ۷/۶ را نشان می‌دهد و در سال ۲۰۱۳ نیز عدد ۷/۳ را نشان می‌دهد (FFP, 2006 - 2013). نمودار این شاخص به شکل ذیل است:

منبع: (ملهم از 2006 - 2013، FFP)

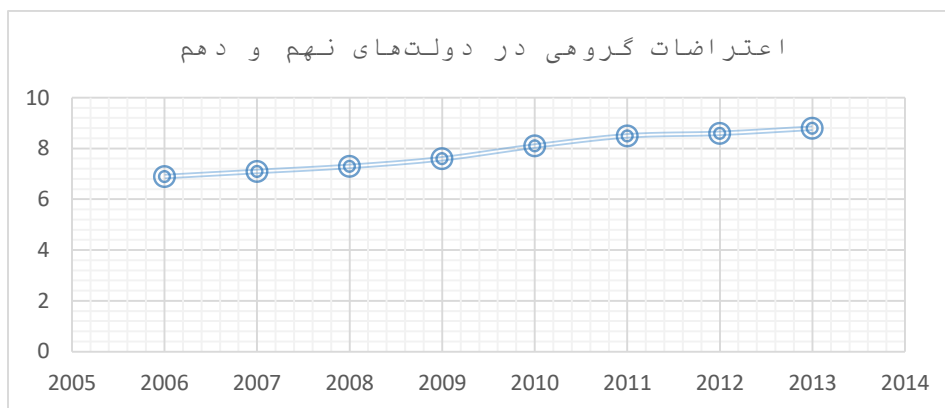
با عنایت به این شاخص، می‌توان گفت در این فاکتور نیز وضعیت کشور چندان مطلوب نیست، اما به نسبت ابتدای دولت احمدی‌نژاد، تا پایان آن، روند کاهشی داشته است. این شاخص شامل فرارمغزها نمی‌شود و صرفاً به مساله‌ی مهاجران خارجی در داخل و ایرانیان پناهنده به خارج مربوط است. در عین حال، شامل آوارگان داخلی نیز می‌شود که به علت درگیری در یک منطقه، تنش در یک ناحیه، وقوع سیل یا زلزله در بخشی از محل اقامت خود آواره شده‌اند.

۳-۳-۳. نارضایتی و اعتراضات گروهی^{۱۲}

هنگامی که تنش و خشونت بین گروه‌های اجتماعی در داخل با همدیگر یا میان آنها یا بخشی از جامعه با دولت وجود داشته باشد، توانایی دولت در تأمین امنیت تضعیف می‌شود و ممکن است ترس و خشونت بیشتری نیز به وجود آید. وجود تنش و خشونت میان گروه‌های قومی و مذهبی، توانایی دولت برای تدارک امنیت را تحلیل برده و موجبات ترویج بیش‌تر رعب، وحشت و خشونت را در جامعه فراهم می‌آورد. گروه‌های مختلف به دلایل متنوع به ترویج خشونت در جامعه‌ی دچار چند دستگی قومی و مذهبی پرداخته و باعث به خطر افتادن جان شهروندان می‌شوند (FFP, 2015). در این شاخص وضعیت کشور به شرح ذیل است: در سال ۲۰۰۶ امتیازی که برای ایران اختصاص یافته عدد ۶/۹ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۷ این عدد به ۷/۱ افزایش یافته و در سال ۲۰۰۸ نیز به ۷/۳ رسیده است. در سال ۲۰۰۹ با افزایش دوباره‌ی این شاخص و شکنندگی بیشتر کشور به ۷/۶ رسیده است. در سال ۲۰۱۰، این شاخص عدد ۸/۱ را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۱۱ با افزایش دوباره به ۸/۵ رسیده است و در سال ۲۰۱۲ به ۸/۶ رسیده است و

^{۱۲} Group Grievance

در سال ۲۰۱۳ به ۸/۸ رسیده است. بدین معنا که در هر سال با افزایش نسبی در این شاخص، وضعیت کشور شکننده‌تر شده است (FFP, 2006 - 2013). این نیز به تحولات روزهای انتخابات ۸۸ و پس از آن بازمی‌گردد و در عین حال از روند تدریجی افزایش خشونت علیه گروه‌های قومی — مذهبی اقلیت در این سال‌ها از سوی حکومت یا میان خودشان را به نمایش می‌گذارد. نمودار شاخص مذکور در ذیل آمده است:

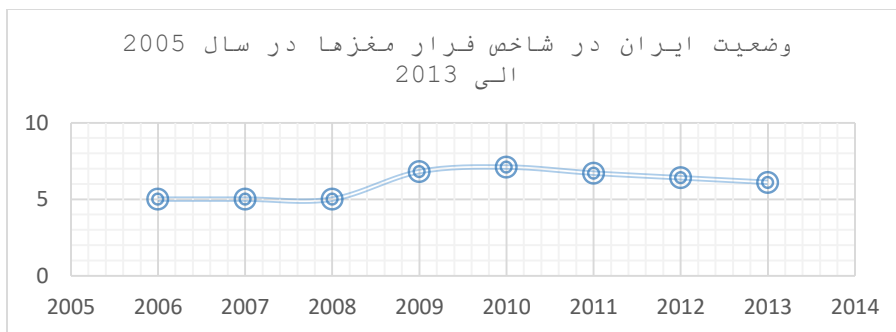
منبع: (ملهم از 2006 - 2013 FFP)

۳-۲-۴. فرار و مهاجرت مغزها^{۱۳}

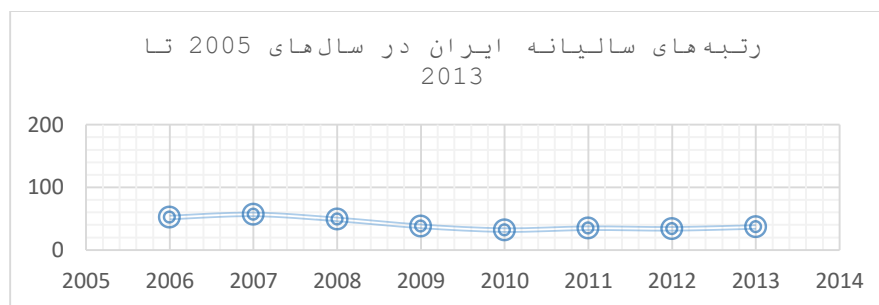
از منظر بنیاد صلح، وقتی فرصت کمی برای تحقق آرزوها، تحقیق و پژوهش و کسب شغل مورد علاقه وجود دارد، متخصصان و پژوهشگران، دانشمندان و نیروهای انسانی ماهر مهاجرت می‌کنند و خلاء سرمایه انسانی را برای دولت شکل می‌دهند (FFP, 2015). این مهاجرت، آسیب‌های جدی برای آینده‌ی توسعه کشورها در بخش‌های مختلف، خصوصاً در حوزه‌ی نیروی انسانی به بار می‌آورد.

شاخص نهایی در دولت‌های شکننده در فصل حاضر را فرار مغزها شکل می‌دهد که به این شرح است: در سال ۲۰۰۶ فرار مغزها از کشور عدد ۵ را ثبت نموده و در وضعیت میانه قرار دارد. این امتیاز برای سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ ادامه دارد. در سال ۲۰۰۹ با افزایش چشم‌گیر در این شاخص، شاهد امتیاز ۶/۸ برای کشور هستیم. در سال ۲۰۱۰ با افزایش دوباره به ۷/۱ رسیده است. در سال ۲۰۱۱ امتیاز فرار مغزها از کشور به ۶/۷ رسیده و کاهش داشته، و این کاهش برای سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ نیز ادامه داشته است و به ترتیب امتیاز ۶/۴ و ۶/۱ را نشان می‌دهد (FFP, 2006 - 2013) اما در کل، وضعیت کشور در این شاخص، طی ۷ سال بیش از ۱/۱ امتیاز در آخرین سال، به نسبت سال ۲۰۰۶ افزایش یافته است که نشان از سیر صعودی و افزایشی شدید فرار و مهاجرت مغزها دارد. نمودار این شاخص نیز به شکل ذیل است:

^{۱۳} Human Flight and Brain Drain

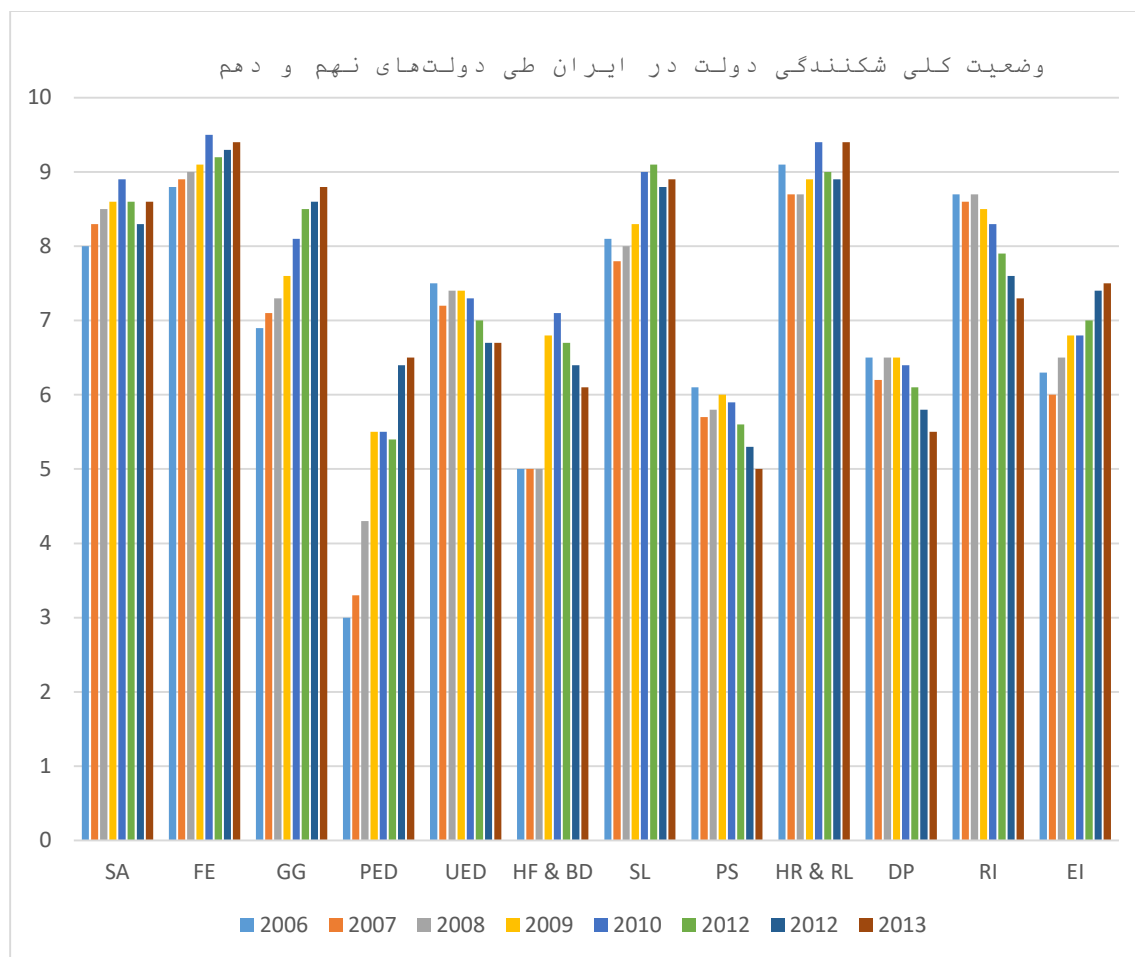

منبع: (ملهم از ۲۰۰۶ - ۲۰۱۳ FFP)

منبع: مستخرج از ۲۰۰۶ - ۲۰۱۳ FFP

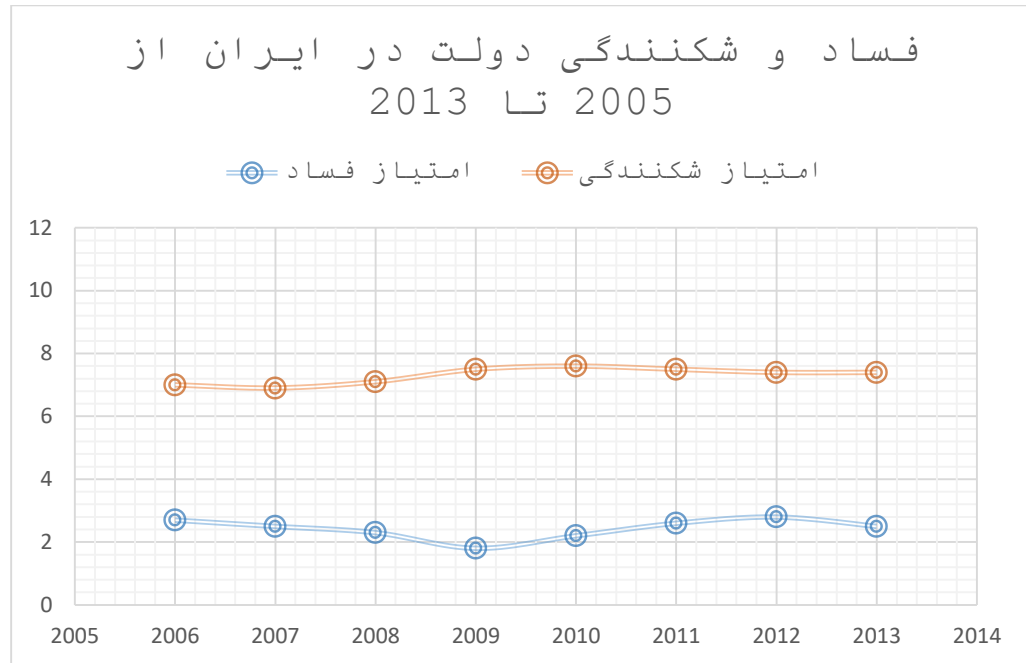
در پایان این بخش، نمودار میله‌ای شکنندگی دولت در ایران از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۳ در ۱۲ شاخص بنیاد صلح به شرح ذیل است:

منبع: ملهم از آمارهای سالانه FFP, 2006 - 2013

۵. نقش فساد بر شکنندگی دولت در دولت‌های نهم و دهم

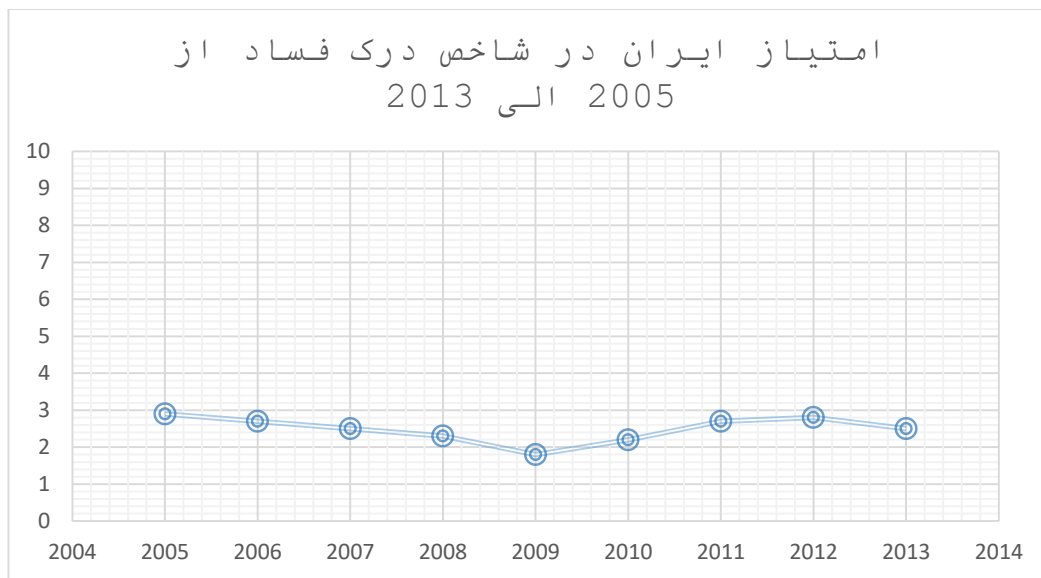
با عنایت به وضعیت کشور و آنچه در خصوص شاخص‌ها در دولت‌های نهم و دهم ذکر شد نمودارهای نقش فساد بر شکنندگی دولت در ایران طی دولت‌های نهم و دهم به شرح زیر می‌باشد:

منبع: TI and FFP, 2005 - 2013

با عنایت به نمودار، اگر امتیازدهی دو شاخص از ۰ تا ۱۰ به شکل هم سان انجام می‌شد و نه برعکس یکدیگر، تقریباً می‌شد شاهد نموداری با دو خط حدوداً منطبق بر هم در وضعیت فساد و شکنندگی دولت در ایران از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۳ یعنی دوران دولت‌های نهم و دهم بود. با این وجود نیز، شاهدیم که نقش فساد بر شکنندگی دولت بسیار مستقیم است. بدین صورت که نقش فساد در هر شاخص شکنندگی دولت، بر تشدید وضعیت شکنندگی دولت می‌افزاید. اگرچه نمی‌توان از نقش شکنندگی بر فساد سخن گفت، چون شکنندگی فرع بر فساد است و فساد است که به شکنندگی در بخش خدمات، آوارگی، فرار مغزها، نیروهای نظامی، اعتراضات گروهی و همه‌ی شاخص‌های دیگر تاثیر مستقیم می‌گذارد.

نمودار مجزای وضعیت فساد ایران طی دولت‌های نهم و دهم برای بررسی نقش آن بر حکمرانی خوب به شکل ذیل است:

منبع: نگارنده با بهره‌گیری از آمارهای سازمان شفافیت بین‌المللی از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳

در بخش‌های مختلف مقاله‌ی حاضر، تلاش شد تا در راستای طرح مسالهی اصلی در مقدمه، به بررسی نقش فساد بر شکنندگی دولت طی دولت‌های نهم و دهم از ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ پرداخته شود. هدف اصلی نیز، بررسی این مساله بود که آیا رابطه‌ای میان فساد و شکنندگی دولت وجود دارد؟

چنان که شاهد بودیم در دو شاخص فساد و شکنندگی دولت، به شکل واحد و مجزا از هم‌دیگر، دولت‌های نهم و دهم از وضعیت ناطلوبی برخوردار بوده و اغلب متغیرهای هر دو شاخص، به بدتر شدن امتیاز و جایگاه کشور منجر شده اند. در غالب متغیرهای شکل‌دهنده‌ی هر دو شاخص، شاهدیم که دولت نهم در سال اول، دولت را در وضعیت مطلوب‌تری تحویل گرفته، اما در بدترین حالت از فساد و شکنندگی در اواخر دولت دهم به رئیس‌جمهور بعدی تحویل داده است. بررسی شاخص فساد در دولت‌های نهم و دهم نشان می‌دهد کشور در شرایط نامطلوب قرار داشته به صورتی که می‌توان از آن به عنوان وضعیت هشدار یاد کرد. فساد می‌تواند به شکنندگی دولت و بدتر شدن وضعیت حکمرانی در کشور بیانجامد و به اشکال مختلف در همه‌ی شاخص‌ها مستقیماً وجود دارد. در نهایت می‌توان گفت که وضعیت بین‌المللی کشور در هیچ‌کدام از این دو شاخص‌ها در دولت‌های نهم و دهم مطلوب نبوده، اما بدترین وضعیت را فساد برای کشور ایجاد کرده است. فساد با گسترش به بخش‌های مختلف ساختار سیاسی - امنیتی، اجتماعی و اقتصادی دولت و نیز با تاثیرگذاری بر روند حکمرانی در کشور، باعث تشدید مشکلات در همه‌ی بخش‌های مذکور شده و سیستم را با بحران‌های مختلفی که در قالب متغیرهای ۱۲ گانه‌ی شکنندگی دولت مطرح شد، مواجه نماید. این امر بر چهره‌ی داخلی دولت و حکومت و نیز چهره‌ی بین‌المللی آن تاثیر گذاشته و می‌تواند زمینه‌ساز بحران در داخل گردد.

الف- منابع فارسی

۱- حشمت زاده، محمدباقر؛ حاجی یوسفی، امیرمحمد و طالبی، محمدعلی (بهار ۱۳۹۶)، بررسی موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران، *جستارهای سیاسی معاصر*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هشتم، شماره‌ی اول.

ب- منابع انگلیسی:

- 1- Charts Bin (2009), **Corruption around the World**. At: <http://chartsbin.com/view/nz2>
- 2- FP and Fund for Peace (2005). **Fragile States Index**. Available at: www.fundforpeace.org
- 3- Fund for Peace (2006). **2006 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 4- Fund for Peace (2007). **2007 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 5- Fund for Peace (2008). **2008 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 6- Fund for Peace (2009). **2009 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 7- Fund for Peace (2010). **2010 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 8- Fund for Peace (2011). **2011 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 9- Fund for Peace (2012). **2012 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 10- Fund for Peace (2013). **2013 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 11- Fund for Peace (2014). **2014 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 12- Fund for Peace (2015). **2015 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 13- Fund for Peace (2016). **2016 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 14- Fund for Peace (2017). **2014 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 15- Fund for Peace (2018). **2015 Failed States Index**. Available at: www.fundforpeace.org.
- 16- Graf, Lambsdorff J. (2005), **Determining Trends for Perceived Levels of Corruption**, Passau University Discussion Paper, V ۳۸.

17 - Hamilton, Alexander (2017), **Can We Measure the Power of the Grabbing Hand? A Comparative Analysis of Different Indicators of Corruption (PDF)**. World Bank Policy Research Working Paper Series.

18- Kaufmann, Daniel, Aart Kraay and Massimo Mastruzzi (2007), **The Worldwide Governance Indicators: Answering the Critics**, World Bank Policy Research Working Paper No 4149.

19 - Langbein, L. and Knack, S. (2010), The Worldwide Governance Indicators: Six, One, or None? **Journal of Development Studies**, 46 (2): 350–370.

20- Transparency International (2005), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2005**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2005/0

21- Transparency International (2005), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2005**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2005/0

22- Transparency International (2011), **Corruption Perceptions Index**, Transparency International, Archived from the original on 13 December 2011. At: https://web.archive.org/web/20111213111904/http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

23-Transparency International (2012), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2012**. At: <https://www.transparency.org/cpi2012/results>

24- Transparency International (2013), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2013**. At: http://www.ti-j.org/cpi2013_map_1.pdf

25- Transparency International A (2006), **Shows the machinery of corruption remains well-oiled, despite improved legislation**. At: https://www.transparency.org/news/pressrelease/20061105_2006_corruption_perceptions_index_reinforces_link_between_poverty_

26-Transparency International A (2007), **PERSISTENT CORRUPTION IN LOW-INCOME COUNTRIES REQUIRES GLOBAL ACTION**. At: https://www.transparency.org/news/pressrelease/20070925_persistent_corruption_in_low_income_countries_requires_global_acti

27- Transparency International A (2008), **PERSISTENTLY HIGH CORRUPTION IN LOW-INCOME COUNTRIES AMOUNTS TO AN “ONGOING HUMANITARIAN DISASTER”**. At: https://www.transparency.org/news/pressrelease/20080922_persistently_high_corruption_in_low_income_countries

28-Transparency International A (2009), **CORRUPTION THREATENS GLOBAL ECONOMIC RECOVERY, GREATLY CHALLENGES COUNTRIES IN CONFLICT**. At: https://www.transparency.org/news/pressrelease/20091117_corruption_threatens_global_economic_recovery

29-Transparency International A (2010), **TRANSPARENCY AND ACCOUNTABILITY ARE CRITICAL TO RESTORING TRUST AND TURNING**

BACK THE TIDE OF CORRUPTION. At:
<https://www.transparency.org/cpi2010/results>

30- Transparency International B (2006), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2006**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2006/0

31- Transparency International B (2007), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2007**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2007/0

32- Transparency International B (2008), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2008**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2008/0

33-Transparency International B (2009), **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2009**. At: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2009/0

34-Transparency International B (2010), **Corruption Perceptions Index 2010**. At: https://www.transparency.org/cpi2010/in_detail

۳۰-Transparency International B (۲۰۱۱), **Corruption Perceptions Index 2011**. At: https://www.transparency.org/cpi2011/in_detail

36- World Bank (2008), **The Worldwide Governance Indicators**: The Worldwide Governance Indicators (WGI) project constructs aggregate indicators of six broad dimensions of governance. At: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

37-World Bank (2009), **The Worldwide Governance Indicators**: The Worldwide Governance Indicators (WGI) project constructs aggregate indicators of six broad dimensions of governance. At: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

38-World Bank (2010), **The Worldwide Governance Indicators**: The Worldwide Governance Indicators (WGI) project constructs aggregate indicators of six broad dimensions of governance. At: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

39- World Bank (2011), **The Worldwide Governance Indicators**: The Worldwide Governance Indicators (WGI) project constructs aggregate indicators of six broad dimensions of governance. At: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

40- World Bank (2012), **The Worldwide Governance Indicators**: The Worldwide Governance Indicators (WGI) project constructs aggregate indicators of six broad dimensions of governance. At: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>